

ЗЕМНОВОДНІ ТА ПЛАЗУНИ В УКРАЇНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

У свій час Іван Огієнко зауважував, що «мова – це не тільки простий символ розуміння, бо вона витворюється в певній культурі, в певній традиції. В такому разі мова – це найясніший вираз нашої психіки, це найперша сторожа нашого психічного я» [6, 240]. Виходячи з цього постулату, «на перший план висувається проблема виділення, опису й систематизації тих мовленевих відрізків на тлі передусім національно орієнтованих дискурсів, що визначають типові особливості українського народного життя, народних традицій і звичаїв, соціокультурний зріз, а через них – відмінності психічного стану, поведінки людини як носія національного характеру, національної ментальності. До того ж ураховується, що джерелом для етнолінгвістичних студій є не тільки й не стільки етнографізми, скільки основний масив стилістично маркованих і немаркованих словесних комплексів, що набувають виразних рис забарвлених в етнічному, психологічному, аксіологічному плані одиниць, стають вагомим чинником формування етнічно-мовних утворень» [2, 62–63].

У цьому сенсі особливо значну роль у розумінні «української душі» відіграють фразеологізми. Вони є виразниками тих вірувань, які супроводжують українця у його повсякденному житті, зосереджують у собі поведінкові риси людини, віддзеркалюють народні традиції, історію, побут. Отже, фразеологія є джерелом лінгвокраїнознавчих відомостей, один із мовних засобів бачення картини світу етноспільнотою.

«Кожен народ як носій певної мови, – зауважує О. Рогач, – має власне уявлення про мовну картину світу. Досвід етносу збережений і відтворений у живій мові у вигляді усталених словесних формул, ідіом, зворотів, образів фольклору, символів тощо» [8, 14]. Мовні картини світу різних народів відрізняються тими цінностями, які зафіксовані у мовних формулах.

У творенні мовної картини світу фразеологічні одиниці з зоокомпонентами є чи не найбагатшою і найрозмаїтішою серед груп фразеологізмів фразеологічного фонду мови, адже багатотомкові спостереження за поведінкою тварин і перенесення рис їхньої поведінки на людину є культурно-інформаційним дороговказом розуміння психології людської поведінки.

Фразеологізми із зоонімним компонентом цікавили багатьох дослідників. Вони зосереджували свою увагу на загальному аналізі таких фразеологізмів (В. Бойко, О. Селіванова, Д. Ужченко, А. Романченко і С. Дица), на окремих групах відповідно до назви тварини (І. Голубовська, О. Левченко, О. Назарян, В. Калько, Н. Коваленко, М. Кутьєва) і под.

Актуальність нашого дослідження визначається недостатньою вивченістю ФО, компонентом яких є назва земноводних або плазунів.

Мета статті – виявлення особливостей специфічного фразеологічного фонду української мови та його ролі у вираженні менталітету української спільноти.

До земноводних належать *жаби, ропухи й саламандри*. Це найпростіші з хребетних, які походять від істот, що залишили водне середовище близько 370 мільйонів років тому. *Жаба* – досить активний фразеотворчий компонент в українській фразеології. Як твердять науковці, «жаба – це символ хвалькуватості, завищеної самооцінки, скупості, засіб Божого покарання; емблема розуму, розсудливості» [7, 49].

Ця тварина як об'єкт негативної характеристики знаходить своє символічне віддзеркалення у фольклорі, літературі, народних звичаях та обрядах.

З. С. Мацюк стверджує, що фразеологізми із компонентом *жаба* вербалізують різноманітну семантику: хвалькуватість, жадібність, завищену самооцінку, надмірність, настирливість та навіть смерть [4].

Одним із найуживаніших у художній літературі й побутовому мовленні є фразеологізм (*i*) *жа́ба цицьки (циці, піти) дасть*. Ця одиниця є багатозначною і має певні лексичні варіанти. Основне значення – *‘хто-небудь утопить або загине, потрапивши у незвичайні умови’*: – *Ну й дорога! Думав, що жаба цицьки дасть у клятих яругах* (В. Речмедін); *Напирають козаки на село, але гребля вся встелена боронами, зуб'ями догори, й по вулицях навалено гіллястих дерев, – доберись! – Отут їм, харцизякам, браття, й жаба циці дасть!* – *скінчив піщанський чоловік* (А. Головка); (Семен:) *На середині (річки) як підхопило мене бистрею (бистриною), – я аж злякався. Думаю: закрутить, потягне на дно, тут мені жаба і пить дасть...* (М. Кропивницький).

Друге значення характеризує стан людини – *‘кому-небудь буде дуже важко, хто-небудь не зможе домогтися чогось’*: – *Німці все тут спалили дощенту. Якби держава не допомогла, жаба цицьки дала б людям* (В. Москалець); – *Одружимося, бо так у бурлаках нам і жаба цицьки дасть* (П. Страшнова).

Психічний стан людини передає фразеологізм (*холодна жаба сидить під серцем у кого* – ‘кого-небудь охоплює передчуття чогось поганого, неприємного’: – *Навіть самі слова – прокурор, тюрма, слідчий – все життя викликали в усьому моєму естві дріж і страх. А тепер у мене якась холодна жаба сидить під серцем...* (В. Собко).

Семантику пихатості спостерігаємо у ФО *як жаба на купині*: 1) зі сл. *розсістися, розпросторитися* і под. – ‘*дуже зручно, вільно, займаючи багато місця; не стримуєш, без обмеження*’: – *Ото ще розпросторився наш полковник – як жаба на купині!* – сам до себе каже з серцем подорожній (М. Пригара); 2) зі сл. *надутися, напирдитися* і под. – ‘*дуже, надто* (про пихату, набундючену людину)’: *Надувся, як жаба на купині* (Укр. присл.).

У різних джерелах подаються фразеологізми з зоонімом *жаба* для характеристики таких рис, як пихатість: *жаба душить, жаба дере, пнеться як жаба до гуски*; невгамовність: *ускочив як жаба в жар*; настирливість: *дметься як жаба*; надмірність: *набрався як жаба мулу* [5].

Фізичний стан людини виражає фразеологізм *ні рак ні жаба*, жарт. – ‘*дуже п’яний*’: *Той Жураковський, якого (Петро) Апостол згадував з сумом, що приліз з Московії – ні рак ні жаба* (М. Лазорський).

Семантика смерті закладена у фразеологізмі *піти до жаб* – ‘*утопитися*’: – *До жаб пішли б обидва. Герої!* (А. Хорунжий).

Просторову семантику спостерігаємо у ФО (*старій*) *жабі (горобцеві, горобцю) по коліна* – ‘*неглибоко, зовсім мало*’: – *В Семигорах нема де і втопиться, бо в ставках старій жабі по коліна, – сказав Карпо* (І. Нечуй-Левицький); – *Далі не заходь, ... ось тут і хлюпочись на мілкому, де горобцю по коліна...* (О. Гончар).

Відомо, що *жаба* пересувається стрибанням, оскільки її задні кінцівки значно довші за передні, на відміну від свого родича *ропухи*, яка повзає через нерозвинутість задніх кінцівок. Ця її властивість стала основою семантики ФО *із (на) заячий (гороб’ячий, горобиний, жаб’ячий) скік* – ‘*дуже мало*’: *На новий рік прибавилось дня на заячий скік* (Укр., присл.); *Там того поля – на заячий скік!* (Укр., присл.); – *Все прочитали, отче? – спитала щаслива мати... – Ще на заячий скік, – сказав дяк, ховаючи хустку до кишені* (М. Лазорський); *Зсунулася [скеля] на гороб’ячий скік – посується, на скільки хочемо...* (Л. Смілянський) [9, 656]. І хоча словник фіксує цю ФО з варіантним компонентом *жаб’ячий*, однак прикладів уживання не подає.

Певні стани людини реалізуються через порівняння *як жаба*: *повзе як жаба, образився як жаба, змерз як жаба, синя як жаба* (про п’яну жінку) [5]. Однак академічним словником такі вирази не фіксуються.

Інші земноводні в українській фразеосистемі не фігурують. Зустрічаємо лише один вираз із ропухою: *страшна як ропуха* [5].

У пареміологічній системі української мови символіка *жаби* також широко представлена. Прислів’я та приказки з цим компонентом наводить В. В. Жайворонок: *Не дав Бог жабі хвоста, а то б усю траву потолочила; Якби жабі хвоста, була б не проста; Жаба і на вола рот роззявляє; Жаба дулася, дулася, та й лопнула; Дмись жабо, дмись, а волом не будеш; Жаба кричить, верещить, а кухар на рожні до кухні її тащить; Як зазиміє, то й жаба оніміє; У доброго мужа жона, як ружа, а у злого баба, як жаба; Кожна жаба своє болото хвалить; Роздайся море, жаба лізе* [1, 215], *Коваль коня кує, а жаба собі ногу підставляє; Скаче заміж, як жаба в мул; Мужик, як жаба, але дужчий за бабу* [5].

Клас плазунів (*reptilia*) утворюють *змії, ящірки, крокодили, алігатори та черепахи*, які є теплолюбивими створіннями на відміну від птахів та ссавців, що є їх близькими родичами. Та й існують на Землі вони раніше останніх.

Оскільки фразеологічні одиниці зазвичай формуються в розмовно-побутовому середовищі, то зрозумілим стає той факт, що наукові терміни *плазун, плаз, рептилія* в розмовному мовленні реалізуються в таких словах, як *гад, гадина, гідь*. Саме вони найчастіше стають компонентами фразеологізмів. Як от: *підколодна (потайна) гадюка (гадина); підколодний (потайний) гад, лайл.* – ‘*підступна, зловмисна людина*’: *Сам де ошивався? По тилах, по базах? Гад ти підколодний, ще знайдеться на тебе управа!* (Є. Гуцало); – *Хіба ж ти людина! Кидався до неї з кулаками. А вона тільки плечем поведе, сміється, гадюка підколодна* (Н. Рибак); *Іду я – і дихати мені важко..., і вогонь пече мені в грудях, наскрізь пропікає. Чекай-но, знайду я тебе, знайду, потайна гадюко* (С. Журахович). Щодо фразеологізму *змія підколодна*, то це калька з російської мови. В українській фразеосистемі такий фразеологізм відсутній.

Гад, гадюка – основні представники змій в українській фразеології. «Гадюки – символ злоби, люті, підступності, лукавства, знаряддя кари Божої, спокуси» [7, 32]. Саме така символіка характерна українським фразеологізмам з цим компонентом: *гадюка (гадина) ссе коло серця у кого* – ‘*хто-небудь постійно переживає, непокоїться, мучиться у зв’язку з чимсь*’: *Гадюка ссе коло серця у матері – не спить, переживає вона за сина* (З газети); *пригріти гадюку (гадину,*

гада і т. ін.) на грудях (у пазусі, за пазухою і т. ін.) грубо – ‘виявити турботу, піклування про того, хто потім віддячує злом; помилитися в когось’: Оленчук, що стояв осторонь, піймав на собі гострий Килигеїв погляд: “Так оце воно таке, твоє благородіє? Пригрів на грудях гадюку?” (О. Гончар); (Андрій:) *Не оступавсь би за його (за нього). Вихор сплюнув і гірко вилаявся: – Пригріли гада за пазухою!* (В. Кучер); – *Це гадина, котру ми пригріли,* – мовив, зітхнувши, кооператор (В. Підмогильний).

Синонімічним до останнього є фразеологізм *мати (носити) змію під серцем* – ‘відчувати душевний неспокій; переживати’, у якому центром символу не гадюка, а змія: – *Що ми [мені] з одягу доброго та з грошей моїх, ек однаково [якщо однаково] змію маю під серцем...* (Г. Хоткевич).

Важкі думки та передчуття чогось неприємного закладено в семантику фразеологізму *в’ється як (мов, наче) гадина коло серця*: *Чомусь мені, брате, горілка не п’ється: коло мого серця мов гадина в’ється* (Г. Барвінок).

Багатозначних фразеологічних одиниць не так багато в українській мові. Тому певну цікавість викликає фразеологізм *вразий (сучий, дяволів, іродів, чортів, гадів, песький і т. ін.) син*. У першому значенні фразеологізм уживається для вираження незадоволення, обурення ким-небудь: *В таку щасливу годину Еней чимдуж спис розмахав І Турну, гадовому сину, На вічний поминок послав* (І. Котляревський). Друге значення цього фразеологізму кардинально протилежне – ‘вираження доброзичливого, позитивного ставлення до когось або захоплення кимсь: *Проворний вразий син! Скрізь пройде, підслухає – права рука. З нього колись буде гарний дворецький* (І. Карпенко-Карий). З компонентом *гадів* словник прикладів не подає.

Високий ступінь негатиї несе у собі фразеологізм *гадюче кодло* – ‘спільники, одностайні люди зловісної, вкрай небезпечної’.

У деяких фразеологізмах гадюка виступає варіантним компонентом до змії: *відігрівати / відігріти (вигодувати) змію (гадюку) біля (коло) (свого) серця (за пазухою)*, зневажл. – ‘виявляти турботу, піклуватися про того, хто згодом віддячить злом’: – *А що, одігріли змію біля свого серця!* – гукали перші неймовірці (Панас Мирний); *Захотілося, наприклад, Пашиці вчитися. Тітка-лавушниця в крайнім ступеню обурення казала їй добросеречно: – Ах ти ж, паскудо неприкаяна! А що ж, я по хазяйству сама тоді маю бігати? Навіщо ж ми тоді тебе брали? От і відігрій змію за пазухою!* (Г. Хоткевич); (Харко:) *Пізнав, бідага, що вигодував гадюку коло свого серця, пізнав – та пізно вже* (Панас Мирний); – *Покійний гетьман змію за пазухою вигрів. При батькові в пір’я поріс, а сина скривдив, булаву і достатки забрав, з батькового двора сиріт гонить* (Б. Лепкий).

Зоокомпонент може бути виражений у формі демінутива: *закидати (пущати) / закинути (пустити) гадючку* на кого і без додатка – ‘натяками зачіпати, образити кого-небудь’: *Се так на мене закидала* (Одарка) *гадючку, а я... наче мені невтямки* (Марко Вовчок).

Як правило, фразеологізми з компонентом зоонімом стосуються людини, її поведінки, характеру, почуттів тощо. А ось фразеологізм *зелений змії* – образне найменування горілки: [Соняшник:] *А я, гадаєте, з порожніми руками?* (Виймає пляшку). [Паливода:] *Щодо мене, я утримуюсь. Зелений змії – ворог соціалістичної моралі* (Л. Дмитерко). З цим фразеологізмом пов’язаний інший із аналогічними компонентами: *до зеленого (блакитного) змія*, який вживається зі словами-супровідниками *напитися, попитися* і т. ін. зі значенням ‘до нестями, дуже’: *Раз попилися опришки до блакитного змія* (Г. Хоткевич). В. А. Маслова зазначала, що «кожний фразеологізм, якщо він є носієм культурної конотації, вносить свій внесок у загальну мозаїчну картину національної культури» [3, 87].

Ще один представник *гадюкових* – *вуж*. Це миролюбива і корисна змія, яку часто плутають з гадюкою. У фразеології використано гнучкість і верткість рептилії: *(і) вуж не пролізе*, перев. зі словоспол. *такий, що – ‘дуже густий* (про рослинність): *Подивись на руна польові: жита такі, що й вуж не пролізе* (Марко Вовчок); – *Річки й озера були глибші... ліси були густіші, трави – вуж не пролізе, хіба тепер трави!* (О. Довженко); *вужем звиватися* – ‘підлещуватися, догоджати, підлабузнюватися’: *Його не обходило, що покупець густо червонів, виявившись без орденів: Ми, троянці, за довгий час облоги вже навчилися звиватися вужами. Що робити? Коли б ти бачила, як Деїфоб звивавсь перед лідійцем, ти б сказала, що й другий брат гнучкий тонкий зробився.* [Кассандра] *Не говори про гнучкість плаза, для мене то не мудрість, а гидота* (Лісея Українка).

Плазуни *гадина, гадюка, змія* знайшли своє втілення й у пареміологічних одиницях: *Гадюка і вмирає, а зілля хватає; Гадюка як не вкусить, то засичить; Здається, і дружить, а гадючку пустив; На всяку гадину є своя рогатина; Не бити гадюки – то не взяти її в руки; Простий, як свиня, а лукавий, як гадюка; Щебече, як соловейко, а кусає, як гадюка та ін.*

Із класу плазунів фразеологія взяла до свого складу ще *крокодила й черепаху*, відмовивши *ящірці й алігатору*. Крокодил є компонентом двох фразеологізмів, які тісно пов’язані між собою.

Це іменникова одиниця *крокодилячі сльози* – ‘*удаване, нещиро співчуття хитрої, підступної людини*’: Досі його й не чути було, і стріляв мовчки, і рубав мовчки, а тут раптом заговорив, заплакав над Ганною крокодилячими слізьми (О. Гончар) та дієслівна: *лити крокодилячі сльози*, ірон. – ‘*нещиро уболівати за кого-, що-небудь; лицемірити*’: Клаус Менерт очолив усю підступну систему ідеологічних диверсій. Тепер Менерт ллє крокодилячі сльози (З газети).

Як стверджують дослідники, вираз *крокодилячі сльози* виник у результаті перекладу німецького слова Krokodilstränen, яке в німецькій мові пов’язане з повір’ям про те, що коли крокодил дожирає жертву, то проливає сльози [10].

Черепаха «у народних уявленнях – володарка “нижнього царства”, походить від найхитрішого чорта, бо знає всяке зілля, зокрема й *розрив-траву*; уосібнює повільний рух, незграбність;.. у замовляннях – один із символів змії, яка “всім гадам старшиха”» [1, 638]. Порівняльний фразеологізм *як (мов, неначе і т. ін.) черепаха*, зі сл. *ходить, іті* і под. – ‘*дуже повільно, незграбно*’ якраз і є виразником повільності й незграбності: – *Хоч би швидкості були, я б зманеврував, а то йдеш як черепаха* (Ю. Яновський).

Ще один фразеологізм з компонентом *черепаха* також порівняльний: *як Бог з черепахою* – ‘*дуже жорстоко, немилосердно*’: *Вона грозилася розправитися з хлопцем, як бог з черепахою*.

Отже, практично всі фразеологічні одиниці з компонентами назвами земноводних і плазунів несуть у собі народну символіку і є яскравими представниками українського етнокультурного контексту.

Список використаних джерел

1. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.
2. Кононенко В.І. Мова і народна культура / В. І. Кононенко // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 62–69.
3. Маслова В. А. Культурно-національная специфика русской фразеологии / В. А. Маслова // Культурные слои во фразеологизмах и дискурсивных практиках / отв. ред. В. Н. Телия. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – С. 69–76.
4. Мацюк З. С. Аби болото, а жаби будуть... (на матеріалі західнополіської фразеології) [Електронний ресурс] / З. С. Мацюк. – Режим доступу : movo-znavstvo.com.ua/download/pdf/2013_3/19.pdf.
5. Назаренко А. Якби жаби хвоста, була б не проста... [Електронний ресурс] / А. Назаренко. – Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/yakby-zhabi-hvosta-bula-b-ne-prosta>.
6. Огієнко І. Українська культура [Електронна копія] : коротка історія культур. життя укр. народа : курс, читаний в укр. нар. ун-ті / Іван Огієнко. – Київ : Вид-во Книгарні Є. Череповського, 1918. – 278 с. – Режим доступу: <http://elib.nplu.org/object.html?id=323>.
7. Потапенко О. І. Словник символів / О. І. Потапенко, М. К. Дмитренко, Г. І. Потапенко та ін. / за заг. ред. О. І. Потапенко, М. К. Дмитренка. – К. : Редакція часопису «Народознавство», 1997. – 154 с.
8. Рогач О. Етнос. Мова. Фразеологізм / О. Рогач // Дивослово. – 1997. – №9. – С.14-15.
9. Словник фразеологізмів української мови / уклад.: Віра Максимівна Білоноженко, Ірина Святославівна Гнатюк, Валентина Володимирівна Дятчук, Надія Микитівна Неровня, Тетяна Федосіївна Федоренко. – К. : Наук. думка, 2003. – 787 с.
10. Справочник по фразеологии [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://new.gramota.ru/spravka/phrases?alpha=%D0%9A&start=15>.
11. Фразеологічний словник української мови / уклад. В. М. Білоноженко та ін. – К. : Наук. думка. – 1993. – 984 с.

Анотація. У статті розглянуто фразеологічні одиниці, до складу яких входять компоненти, що є назвами земноводних і плазунів. Показано вплив символіки компонента на семантику фразеологізму загалом. У творенні мовної картини світу фразеологічні одиниці з зоокомпонентами є чи не найбагатшою і найрозмаїтішою серед груп фразеологічного фонду мови, адже багатвікові спостереження за поведінкою тварин і перенесення рис їхньої поведінки на людину є культурно-інформаційним дороговказом розуміння психології людської поведінки.

Ключові слова: земноводні, плазуни, зоонім, фразеологізм, мовна картина світу, етнос.

Summary. Language is formed in a certain culture, in a certain tradition. In this case, language is the clearest expression of our psyche, of our mental self. But the language – this is also a living organism, a system in which all the units are interconnected. And in this organism, in this system, perhaps the most essential in terms of studying the peculiarities of Ukrainian national life, national traditions and customs, characteristic features of the mental state, human behavior as a carrier of a national

character, national mentality are phraseological units, especially those that include components names of animals.

Frazologologists with the component of a frog and spit (viper) are the most active. All of them, practically, are the bearers of negative connotations. Only one phraseological unit from the group that we investigated is positively painted. Every nation has its own idea of the linguistic picture of the world. The experience of the ethnos is preserved and reproduced in a living language in the form of phraseologisms, images of folklore, symbols, etc. Language pictures of the world of different nations differ in those values, which are recorded in language formulas, among which the most relevant are phraseologisms.

In the creation of the linguistic picture of the world, the phraseological units with zooproducts are perhaps the richest and most diverse among the groups of phraseological units of the phraseological fund of language, since centuries-old observation of the behavior of animals and the transfer of the traits of their behavior to man is the cultural and informational guide for understanding the psychology of human behavior.

Key words: *amphibians, reptiles, zoon, phraseologism, the language picture of the world, ethnos.*

Отримано: 10.04.2018 р.

УДК 811.161.2''67.335'37

Л. Н. Марчук

ПОЗАМОВНІ ЧИННИКИ СТВОРЕННЯ ФУНКЦІЙНОЇ ТА НЕФУНКЦІЙНОЇ НАДМІРНОСТІ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ НА РІВНІ СКЛАДНОГО БАГАТОКОМПОНЕНТНОГО РЕЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Основною мовною одиницею, яка здійснює функцію оформлення та реалізації думки та забезпечує процес комунікації, є речення.

У процесі спілкування речення функціонує як самостійна одиниця інформації, яка «...називає одну окрему ситуацію і повідомляє про неї, має граматичне значення предикативності і форму у вигляді граматичних чи семантичних моделей, їх парадигм та комунікативних варіантів з особливою інтонацією» [7, 75].

Сучасні лінгвістичні дослідження мають загальну спрямованість на вивчення мовних явищ у комунікативно-функційному аспекті. Мовна економія і мовна надмірність «...взаємопов'язані в своєму впливі на розвиток і функціонування мови: умови спілкування призводять до створення в мові надмірності, визначеного «запасу міцності», а принцип економії утримує цю надмірність в розумних межах, не допускаючи тавтології» [5, 95]. Т. С. Слободинська зазначає: «Наука ставить за мету виробництво цілісної й водночас деталізованої системи знань, і діалектика пізнання виявляється в тому, що функціональний аналіз широкої сфери взаємодій інтегрує результати попередніх досліджень і водночас відкриває можливість вивчення більш глибоких і «тонких» структур об'єктів, які беруть участь у цих взаємодіях» [8, 35].

Надмірність має антропоцентричну природу, оскільки при створенні тексту автор висловлення сам підбирає форму речення для передачі інформації, тобто це явище залежить від авторського способу мислення.

Теорія надмірності пов'язана з когнітивною наукою, оскільки також «...вивчає механізми людської свідомості, які визначають оперативне мислення і пізнання світу, або – в категоріях кібернетики – отримання, збереження, переробку, передачу і генерацію інформації» [9, 175]. Як зазначає В.А. Маслова, когнітивна діяльність людини – це процес, який супроводжує обробку інформації та створює особливі структури свідомості [6, 38], а інформація – це відомості про факти, події, процеси; дані, повідомлення, знання, що надходять до людини різними каналами; усвідомлення та переформатування їх у реальній свідомості та передання в процесі комунікації відповідними мовними структурами [6, 38].

Для аналізу надлишкових висловлень використовуємо поняття «інформації», тлумачення якого в філософській літературі дозволяє лінгвістам виділяти 2 аспекти: розпізнавальний [10, 409] і семантичний [1]. З точки зору семантичного аналізу – висловлення є надмірним, якщо в процесі розвитку мови в його складі виділяються повнодублетні елементи.

М.Я. Блох виділяв два види дублювання: інформативно-синтагматичне та семантико-парадигматичне. Проте М.Я. Блох висловлювався проти повного семантичного дублювання як непотрібного [1, 14], підтримуючи принцип семантичної неперевантаженості парадигми. У той же час